Голові спеціалізованої вченої ради
з розгляду та захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії
доктору юридичних наук, професору,
завідувачу кафедри службового і
медичного права Навчально-наукового
інституту права Київського
національного університету імені
Тараса Шевченка
Берлачу Анатолію Івановичу

РЕЦЕНЗІЯ

доктора наук з державного управління, професора,
професора кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
Василевської Тетяни Едуардівни
на дисертацію **Бурдейної Ольги Василівни** на тему:
**«Адміністративно-правовий статус державних службовців
органів судової влади»**, представлену до публічного захисту
на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дослідження. У процесі побудови правової, демократичної, соціальної держави зростає значимість ефективної діяльності незалежної системи органів судової влади, головним завданням якої є захист прав і свобод людини, здійснення функцій стримувань і противаг в суспільному просторі. Судова система України проходить активне реформування, яке створило передумови для певного покращення у діяльності судових органів. Однак критично низький рівень довіри суспільства до судової влади, недостатній ступінь задоволеності користувачів судовими послугами, сприйняття громадянами системи судочинства як такої, що створює найбільші перешкоди для ведення бізнесу в Україні, висновки міжнародних організацій про невідповідну діяльність інституцій вітчизняної судової гілки влади актуалізують питання ефективної й доброчесної роботи органів судової влади. Значною мірою якісна та стабільна робота цих інституцій залежить від професійності, доброчесності й мотивації державних службовців, з яких складається апарат суду. А це, в свою чергу, підтримується раціональним, справедливим, дієвим та збалансованим правовим та організаційним забезпеченням їхньої діяльності.

Адміністративно-правовий статус державних службовців судових органів є багатоаспектною правовою категорією, яка визначає місце цієї групи державних службовців в суспільстві, характеризується сукупністю встановлених законодавчими нормами функцій та повноважень, прав та свобод, етичних стандартів, правових обмежень та обов'язків, гарантій забезпечення цих обов'язків та юридичною відповідальністю за їхнє (не)виконання. Тому нагальним є цілісне комплексне дослідження адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади, яке дозволить виявити сутність та характеристики їх специфічного положення в системі судової влади, й ширше – в системі держави й суспільства в цілому, а також сформувати рекомендації щодо необхідних змін у цьому статусі відповідно до умов сьогодення.

Зв'язок дисертаційного дослідження із науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах комплексного наукового проєкту Національної академії державного управління при Президентові України «Державне управління та місцеве самоврядування» за темою: «Удосконалення організаційного та правового механізмів взаємовідносин органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами, організаціями» (ДР 0119U101448).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації О. В. Бурдейної, є достатньо обґрунтованими та такими, що відповідають вимогам кваліфікаційної роботи доктора філософії.

Об'єкт, предмет, мета й завдання дослідження чітко сформульовані та співвідносяться з темою дисертаційної роботи.

Так, об'єктом дослідження визначено суспільні відносини, що виникають при набутті особами статусу державних службовців в органах судової влади та тривають до її припинення; предметом дослідження – адміністративно-правовий статус державних службовців органів судової влади; метою дослідження – за результатами ґрунтовного та ретельного аналізу теоретичних і наукових надбань, міжнародних та вітчизняних норм права, визначити сутність та особливості адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади з характеристикою усіх його елементів задля вдосконалення правового регулювання даного статусу з можливістю імплементації результатів дослідження як у чинні норми законодавчих актів у сфері судоустрою, так і в подальшому у нові нормативно-правові акти в галузі судочинства.

Дисертанткою, для досягнення поставленої мети, чітко сформульовані такі задання дослідження:

- здійснити аналіз вітчизняних наукових пошуків щодо питання адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади;
- сформувати визначення поняття «адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади»;

- проаналізувати адміністративно-правове регулювання статусу осіб, що обіймають посади державної служби в органах судової влади;
- дослідити етап прийняття на державну службу, як моменту набуття статусу державного службовця органів судової влади;
- охарактеризувати права та обов'язки державних службовців органів судової влади, як елементів їх правового статусу із детальною характеристикою кожного з них;
- з'ясувати перелік обмежень при проходженні державної служби в органах судової влади;
- розкрити специфіку професійної відповідальності державних службовців органів судової влади;
- виокремити підстави припинення державної служби в органах судової влади;
- узагальнити зарубіжні практики адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади;
- окреслити напрями законодавчого забезпечення та удосконалення правового становища посадових осіб державної служби в суді.

Загальний аналіз дисертаційної роботи дозволяє стверджувати, що зазначені дисертанткою завдання було виконано, а мету дослідження – досягнуто.

Достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, зумовлюється комплексом наукових підходів і методів, що гарантують об'єктивність отриманих результатів та досягнення поставлених цілей і завдань.

У дослідженні коректно використані загальнонаукові й спеціальні підходи та методи. Зокрема, застосування *методу структурного аналізу* дало змогу розглянути статус державного службовця як структуру та набір обов'язкових елементів; *порівняльно-правовий метод* використано для виявлення спільних та відмінних рис інституту державної служби в органах судової влади в Україні і за кордоном; *метод прогнозування* та *метод моделювання* надали змогу визначити напрями правового забезпечення статусу державних службовців органів судової влади. В дослідженні також використані *логіко-семантичний* та *формально-логічний методи, методи узагальнення, сходження від абстрактного до конкретного* тощо.

Теоретичною базою дослідження є наукові праці перш за все вітчизняних науковців; *нормативною базою* – Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України, Закони України «Про державну службу» та «Про судоустрій і статус суддів», інші нормативно-правові акти, міжнародні правові акти, що регламентують адміністративно-правовий статус державних службовців органів судової влади. *Емпіричну базу* дослідження складають звіти НАДС, Національної школи суддів України, Ради суддів України, судова практика Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду.

Зазначене свідчить про комплексну, теоретично та практично значущу роботу, вказує, що сформульовані в дисертації наукові положення, висновки і рекомендації мають достатній ступінь наукової обґрунтованості.

Загальний обсяг дисертації складає 235 сторінок, з них основного тексту – 188 сторінок. *Структура дисертації* О.В. Бурдейної є логічно обґрунтованою, в достатній мірі узгодженою з визначеними здобувачем метою, завданнями, об'єктом і предметом дослідження. Основний текст роботи складається зі вступу, трьох розділів, що включають десять підрозділів, загальних висновків. Зроблені за розділами висновки, а також сформовані загальні висновки до дисертаційного дослідження в достатній мірі *відображають* одержані наукові результати.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих в дисертації визначається перш за все тим, що представлене наукове дослідження є одним із перших в українській правовій науці спеціальних комплексних досліджень адміністративно-правового статусу державних службовців в органах судової влади.

Так, в дисертаційному дослідженні *уперше* обґрунтовано проведення класифікації функцій обмежень державних службовців органів судової влади за критерієм спрямованості впливу й виділено корегуючу, превентивну, правоохоронну та кадрово-кваліфікаційну функції; досліджено проблемні питання процедури звільнення керівника апарату суду через висловлення йому недовіри зборами суддів; запропоновано етапи визначення рівня професійної компетентності державних службовців, працевлаштованих на період тимчасово відсутнього працівника, в умовах, коли конкурсна процедура не проводиться, зокрема, в ситуаціях надзвичайного характеру, воєнного стану, як умови зарахування в кадровий резерв.

Удосконалено положення щодо доктринальних трактувань в авторському розумінні наступних правових термінів: «адміністративно-правовий статус державних службовців органів судової влади; «права державних службовців органів судової влади України»; «обмеження державних службовців органів судової влади»; «юридична відповідальність державних службовців органів судової влади»; «припинення державної служби в органах судової влади»; «апарат суду».

Авторкою також удосконалено положення щодо: співвідношення понять «вступ на державну службу» та «прийняття на державну службу» в органах судової влади для позначення початкового відліку обіймання переможцем конкурсу на зайняття вакантної посади державної служби в органах судової влади цієї посади; нормативного закріплення вимоги стосовно моніторингу та оцінювання якості проведеного для державних службовців органів судової влади професійного навчання із чітким механізмом такої оцінки та відповідними критеріями для Національної школи суддів України; класифікації вимог, які висуваються до кандидатів на вакантні посади державної служби в органи судової влади, на 2 групи шляхом авторського їх формулювання: 1) некваліфікаційні та 2) професійно-посадові; та ін.

Набули подальшого розвитку положення щодо: необхідності встановлення вимог щодо наявності у кандидата на посаду керівника апарату суду вищої освіти в галузі публічного управління чи відповідного напрямку освітньої програми в університетах за спеціальністю «Судове адміністрування»; внесення змін до форми оцінювання державних службовців результатів їх діяльності, включивши дані щорічної процедури оцінювання ефективності роботи суду (метод Карток громадянського звітування), що стосуються конкретного державного службовця, як додаткового критерію зовнішньої оцінки виконання державним службовцем суду своїх завдань; закріплення в законодавчому порядку регулювання розміру посадових окладів державних службовців органів судової влади шляхом можливості визначення їх розмірів виключно законодавством про судоустрій і статус суддів; прийняття Закону України «Про апарат суду».

Повнота викладення основних результатів дисертації в публікованих наукових працях. Отримані здобувачкою результати дослідження, сформульовані висновки та рекомендації є науково обґрунтованими. Основні наукові результати дисертації відображено у низці наукових публікацій у фахових виданнях, які розкривають її основний зміст. Загальні положення та зміст дисертації відображено у 11 публікаціях, зокрема у 4 статтях у наукових фахових виданнях з права, 7 тезах доповідей – у матеріалах всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференцій, круглих столах. Це підтверджує достатній рівень апробації дисертаційної роботи та відповідає чинним вимогам.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження становлять значний науково-теоретичний і практичний інтерес. Висновки та пропозиції зроблено з урахуванням основних теоретичних напрацювань щодо адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади. Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі, стати частиною відповідних навчальних матеріалів, підручників, посібників. Висновки і пропозиції дисертації можуть бути використані для удосконалення законодавчої бази підтримки адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади; а також в просвітницькій роботі.

Дисертацію *оформлено* відповідно до встановлених вимог МОН України.

Дискусійні положення й зауваження щодо змісту та оформлення дисертації. Загалом дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні, проте деякі його положення є дискусійними та, на наш погляд, потребували більш детального аналізу. Тому, з метою подальшого удосконалення напрацьованого аналітичного матеріалу, варто зробити певні уточнення та рекомендації.

1. Вважаємо, що серед визначених авторкою специфічних ознак, що характеризують права державних службовців органів судової влади України (с. 22), тільки те, що ці права «мають визначену спрямованість у вигляді забезпечення відправлення правосуддя та надання якісних судових послуг» (3-тя ознака) є притаманним саме для прав державних службовців органів *судової влади* України. Інші характеристики не можна віднести до специфічних, вони актуальні для прав всіх вітчизняних державних службовців.

2. Виділення при розгляді адміністративно-правового статусу державних службовців органів судової влади в Україні окремо організаційного й окремо практичного аспекту (Розд. 2) свідчить, на наш погляд, про не досить коректне сприйняття організаційних аспектів діяльності як таких, що позбавленні практичного вияву.

3. При здійсненні поділу основних обов'язків державних службовців на патріотичні, службово-правові, посадові, освітні, обов'язки в сфері запобігання корупції та обов'язки в сфері інформації та охорони таємниці (с. 50–51, 63, 115), поза увагою дослідниці залишилися такі важливі для правового статусу державного службовця обов'язки як *громадянські*, до яких можна віднести обов'язки дотримуватися Конституції та законів України, поважати гідність людини, не допускати порушення прав і свобод людини та громадянина.

4. Вважаємо дискусійною авторську тезу щодо того, що «поняття професійної відповідальності державних службовців органів судової влади є в певній мірі тотожним поняттю юридичної відповідальності, оскільки випливає, безпосередньо, якраз через обіймання особою посади державної служби в судовому органі» (с. 136, 152). Переконані, що професійна відповідальність (як тримання відповіді за дотримання специфічних професійних норм, що регулюють поведінку суб'єкта діяльності) тісно пов'язана також з *моральними* та *етичними* аспектами професійної діяльності. Здатність людини нести відповідь за свою поведінку в сфері професійної діяльності є суттєвою складовою відповідального ставлення до життя та виступає показником зрілості особистості. Інтерес до проблеми професійної відповідальності зростає з новими змінами у суспільному розвитку, із неможливістю регулювати суспільні процеси лише засобами *права* та *традицій*.

5. Переконані, що теза про «включення до Стратегії розвитку системи правосуддя напрямів щодо покращення регулювання соціально-побутового забезпечення діяльності державних службовців органів судової влади…» (с. 26) не може претендувати на статус *наукової новизни* роботи, це скоріше одна із рекомендацій для органів влади.

6. Більш ретельного опису потребує викладення методологічної основи дослідження. Не зрозуміло, про що йдеться, коли авторка заявляє, що нею використані загальні і спеціальні методи наукового *емпіризму* (с. 21–22), при цьому описані у Вступі методи не відносяться до емпіричних методів дослідження.

Втім, висловлені зауваження та пропозиції не знижують наукової цінності дослідження, виконаного на високому рівні, та дають всі підстави для його позитивного оцінювання.

Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам.

З огляду на актуальність, новизну, важливість здобутих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, практичну цінність сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Ольги Василівни Бурдейної на тему «Адміністративно-правовий статус державних службовців органів судової влади» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, орієнтованим на вирішення актуального наукового завдання у галузі знань права, яке полягає в комплексному аналізі адміністративно-правового статусу державних службовців в органах судової влади.

Враховуючи викладене, вважаємо, що дисертація на тему **«Адміністративно-правовий статус державних службовців органів судової влади»** відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – **Бурдейна Ольга Василівна** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії (PhD) в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Рецензент:
доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри публічної політики
Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка **Т. Е. Василевська**